

Příloha č. 2

Legislativa

materiálu

Zaměstnávání osob se zdravotním postižením v ČR

podklad pro teoretickou část výukového DVD

**Pracovní materiál vytvořený v rámci KA č. 1
projektu „Diverzita pro OZP“, OP LZZ**

Registrační číslo projektu: CZ.1.04/5.1.01/12.00069

**Zpracoval řešitelský tým partnera projektu
Národní rada osob se zdravotním postižením ČR, o. s.
Václav Krása, Bohumila Miškovská, Jaroslava Jesenská**

září 2009

Tento projekt je financován z prostředků ESF prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a státního rozpočtu ČR.

Legislativa k zaměstnávání osob se zdravotním postižením

Zaměstnávání osob se zdravotním postižením (dále jen OZP) upravuje zákon č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti (§ 67-84). Následující text vychází z tohoto zákona, není-li uvedeno jinak. Prováděcím právním předpisem k tomuto zákonu je vyhláška 518/2004 Sb. OZP mohou hledat zaměstnání samostatně nebo ve spolupráci s úřadem práce, a to u zaměstnavatelů státního, neziskového i komerčního sektoru všemi obvyklými způsoby. Mohou také využít služeb agentur podporovaného zaměstnávání, které poskytují podporu při vyhledávání a udržení si zaměstnání na otevřeném trhu práce. Vedle otevřeného trhu práce mají OZP možnost pracovat na chráněných pracovních místech, v rámci společensky účelných pracovních míst, v chráněných dílnách nebo v tzv. výrobních družstvech, která zaměstnávají více než 50% OZP. Pobírání invalidního důchodu nevylučuje v určitém rozsahu samostatnou výdělečnou činnost, nemusí být omezen rozsah pracovního úvazku ani výše výdělku. Je důležité, aby práce, již OZP vykonává, neměla negativní důsledky na její zdravotní stav. Je vhodné, aby OZP konzultovala tuto otázku se svým ošetřujícím lékařem, popř. také s odbornými lékaři, jež v souvislosti se zdravotním postižením navštěvuje. OZP, které pobírají částečný invalidní důchod, mají od 1. února 2006 nárok na celou výši důchodu bez ohledu na příjem z výdělečné činnosti. Vznik a skončení pracovního poměru OZP probíhá podle stejných pravidel jako u ostatních zaměstnanců. Zaměstnání OZP by mělo odpovídat jejím schopnostem, dovednostem, kvalifikaci, zájmům a individuálním potřebám, které mohou vycházet z jejího zdravotního stavu.

O maximální možnou úroveň zaměstnanosti usiluje souhrn opatření, která se označují jako **aktivní politika zaměstnanosti (APZ)**. Nástroje, jimiž je APZ realizována, jsou zejména:

- a) rekvalifikace,
- b) investiční pobídky,
- c) veřejně prospěšné práce,
- d) společensky účelná pracovní místa,
- e) překlenovací příspěvek,
- f) příspěvek na dopravu zaměstnanců,
- g) příspěvek na zapracování,
- h) příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program.

Součástí opatření APZ jsou také:

- a) poradenství, které provádějí nebo zabezpečují úřady práce za účelem zjišťování osobnostních a kvalifikačních předpokladů fyzických osob pro volbu povolání, pro zprostředkování vhodného zaměstnání, pro volbu přípravy k práci osob se zdravotním postižením a při výběru vhodných nástrojů APZ,
- b) podpora zaměstnávání osob se zdravotním postižením,
- c) cílené programy k řešení zaměstnanosti.

Tento projekt je financován z prostředků ESF prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a státního rozpočtu ČR.

Za osobu se zdravotním postižením se podle tohoto zákona (§ 67) považují fyzické osoby, které jsou:

- a) orgánem sociálního zabezpečení uznány **plně invalidními** (osoby s těžším zdravotním postižením),
- b) orgánem sociálního zabezpečení uznány **částečně invalidními**,
- c) rozhodnutím úřadu práce uznány **zdravotně znevýhodněnými**.

Vysvětlení některých pojmů

Zákon č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti

Poradenské služby úřadu práce (§ 105)

Poradenské služby jsou nabízeny ve dvou formách: individuální a skupinové.

Individuální poradenství má podpůrně motivační charakter a může být součástí pracovní rehabilitace osob se zdravotním postižením. S klientem je pracováno dle jeho specifických potřeb s cílem dosáhnout seberealizace na trhu práce. Lze také navázat spolupráci i s dalšími souvisejícími službami v oblasti zaměstnávání zdravotně postižených. Jedná se například o **agentury podporovaného zaměstnávání**, kliniky rehabilitačního lékařství v zájmu **ergodiagnostického vyšetření**, tj. vyšetření zbytkového pracovního potenciálu apod. Dále zde klienti získají informace týkající se **volby povolání**, resp. určení profesní orientace, příp. reorientace, vyhledání vhodného vzdělání, včetně možnosti **rekvalifikace** apod.

Skupinové poradenství nabízí pro přihlášené uchazeče aktivity se zaměřením na určité téma: Info OZP (informace o zaměstnávání a službách pro OZP), Tvorba osobní dokumentace (životopis, žádost), Jak hledat práci (možnosti vyhledávání pracovních míst), Příprava na pohovor (osvojení si potřebných komunikačních dovedností), Právní minimum (uzavření a ukončení pracovního poměru), Job kluby (sociální dovednosti důležité při procesu hledání vhodného zaměstnání) a další.

Teoretická a praktická příprava (§ 71, § 73)

Teoretická a praktická příprava pro zaměstnání nebo jinou výdělečnou činnost OZP zahrnuje:

- a) přípravu na budoucí povolání,
- b) přípravu k práci,
- c) specializované rekvalifikační kurzy.

Příprava k práci je cílená činnost směřující k **zapracování OZP na vhodné pracovní místo** a k získání znalostí, dovedností a návyků nutných pro výkon zvoleného zaměstnání nebo jiné výdělečné činnosti. Tato příprava trvá nejdéle **24 měsíců**. Příprava k práci OZP se provádí:

- a) na pracovištích individuálně přizpůsobených zdravotnímu stavu této osoby; příprava k práci může být prováděna s podporou asistenta,
- b) v chráněných pracovních dílnách a na chráněných pracovních místech,
- c) ve vzdělávacích zařízeních.

Tento projekt je financován z prostředků ESF prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a státního rozpočtu ČR.

OZP, která nepobírá dávky nemocenského pojištění, starobní důchod nebo mzdu (plat) nebo náhradu mzdy (platu), náleží po dobu přípravy k práci na základě rozhodnutí úřadu práce podpora při rekvalifikaci. Podpora při rekvalifikaci náleží i v případě, že tato osoba není vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání. Zaměstnavateli, který provádí na svém pracovišti přípravu k práci osob se ZP, může úřad práce uhradit náklady na přípravu k práci těchto osob.

Rekvalifikace (§ 74, § 108, § 109)

Pro OZP mohou být organizovány specializované rekvalifikační kurzy. Tyto kurzy jsou uskutečňovány za stejných podmínek jako rekvalifikace. OZP, která nepobírá dávky nemocenského pojištění, starobní důchod nebo mzdu (plat) nebo náhradu mzdy (platu), náleží na základě rozhodnutí úřadu práce po dobu konání těchto kurzů podpora při rekvalifikaci. Podpora při rekvalifikaci jí náleží i v případě, že tato osoba není vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání.

Chráněné pracovní místo (§ 75)

Chráněné pracovní místo je **pracovní místo vytvořené zaměstnavatelem pro OZP na základě písemné dohody s úřadem práce**. Chráněné pracovní místo musí být provozováno **po dobu nejméně 2 let** ode dne sjednaného v dohodě. Na vytvoření chráněného pracovního místa může poskytnout úřad práce zaměstnavateli příspěvek. Úřad práce může uzavřít dohodu o poskytnutí příspěvku na vytvoření chráněného pracovního místa i s OZP, která se rozhodne vykonávat samostatnou výdělečnou činnost. Úřad práce může na základě písemné dohody se zaměstnavatelem nebo s OZP, která se rozhodne vykonávat samostatnou výdělečnou činnost, poskytnout i příspěvek na částečnou úhradu provozních nákladů na chráněné pracovní místo obsazené OZP.

Příspěvek na vytvoření chráněného pracovního místa pro OZP může činit maximálně 8násobek a pro osobu s těžším ZP maximálně 12násobek průměrné mzdy v národním hospodářství za 1. až 3. čtvrtletí předchozího kalendářního roku. Úřad práce může na základě písemné dohody se zaměstnavatelem nebo s OZP, která se rozhodne vykonávat samostatnou výdělečnou činnost, poskytnout i příspěvek na částečnou úhradu provozních nákladů na chráněné pracovní místo obsazené OZP; roční výše příspěvku může činit maximálně 3násobek průměrné mzdy v národním hospodářství za 1. až 3. čtvrtletí předchozího kalendářního roku.

Chráněná pracovní dílna (§ 76)

Chráněná pracovní dílna je **pracoviště zaměstnavatele, vymezené na základě dohody s úřadem práce a přizpůsobené pro zaměstnávání OZP, kde je v průměrném ročním přepočteném počtu zaměstnáno nejméně 60 % těchto zaměstnanců**. Chráněná pracovní dílna musí být provozována **po dobu nejméně 2 let** ode dne sjednaného v dohodě. Na vytvoření chráněné pracovní dílny poskytuje úřad práce zaměstnavateli příspěvek. Příspěvek na vytvoření chráněné pracovní dílny může činit maximálně 8násobek průměrné mzdy

Tento projekt je financován z prostředků ESF prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a státního rozpočtu ČR.

v národním hospodářství za první až třetí čtvrtletí předchozího kalendářního roku na každé pracovní místo v chráněné pracovní dílně vytvořené pro OZP a 12násobek této mzdy na pracovní místo pro osobu s těžším ZP. Vytváří-li zaměstnavatel na základě jedné dohody s úřadem práce 10 a více pracovních míst v chráněné pracovní dílně, může příspěvek na vytvoření jednoho pracovního místa pro OZP činit maximálně 10násobek a pro osobu s těžším ZP maximálně 14násobek výše uvedené průměrné mzdy. Úřad práce může na základě dohody se zaměstnavatelem poskytnout zaměstnavateli i příspěvek na částečnou úhradu provozních nákladů chráněné pracovní dílny. Výše tohoto příspěvku může činit maximálně 4násobek průměrné mzdy v národním hospodářství za první až třetí čtvrtletí předchozího kalendářního roku na jednoho zaměstnance, který je OZP, a maximálně 6násobek výše uvedené průměrné mzdy na jednoho zaměstnance, který je osobou s těžším ZP. Pro zjištění počtu zaměstnanců, kteří jsou OZP a osobami s těžším ZP, je rozhodný jejich průměrný roční přepočtený počet.

Společensky účelná pracovní místa (§ 113)

Společensky účelnými pracovními místy se rozumí pracovní místa, která zaměstnavatel zřizuje nebo vyhrazuje na základě dohody s úřadem práce a obsazuje je uchazeči o zaměstnání, kterým nelze zajistit pracovní uplatnění jiným způsobem. Společensky účelným pracovním místem je i pracovní místo, které zřídil po dohodě s úřadem práce uchazeč o zaměstnání za účelem výkonu samostatné výdělečné činnosti. Na společensky účelná pracovní místa může úřad práce poskytnout příspěvek. Výše příspěvku na zřízení jednoho společensky účelného pracovního místa, pokud v kalendářním měsíci předcházejícím dni podání žádosti o příspěvek míra nezaměstnanosti v daném okrese nedosahuje průměrné míry nezaměstnanosti v ČR, může činit maximálně 4násobek průměrné mzdy v národním hospodářství za první až třetí čtvrtletí předchozího kalendářního roku a při zřízení více než 10 pracovních míst na základě jedné dohody může výše příspěvku na jedno společensky účelné pracovní místo činit maximálně 6násobek této průměrné mzdy.

Pracovní rehabilitace (§ 69, § 70)

Osoby se zdravotním postižením mají právo na pracovní rehabilitaci, kterou zabezpečuje úřad práce místně příslušný podle bydliště osoby se ZP ve spolupráci s pracovními rehabilitačními středisky nebo může na základě dohody pověřit zabezpečením pracovní rehabilitace jinou právnickou nebo fyzickou osobou. Pracovní rehabilitace je souvislá činnost zaměřená na získání a udržení vhodného zaměstnání osoby se zdravotním postižením, kterou na základě její žádosti zabezpečují úřady práce a hradí náklady s ní spojené. Pracovní rehabilitace zahrnuje zejména poradenskou činnost zaměřenou na volbu povolání, teoretickou a praktickou přípravu pro zaměstnání, zprostředkování, udržení a změnu zaměstnání a vytváření vhodných podmínek pro výkon zaměstnání. Úřad práce v součinnosti s osobou se zdravotním postižením sestaví individuální plán pracovní rehabilitace.

Tento projekt je financován z prostředků ESF prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a státního rozpočtu ČR.

- a) Teoretická a praktická příprava pro zaměstnání nebo jinou výdělečnou činnost osob se zdravotním postižením zahrnuje: přípravu na budoucí povolání podle zvláštních právních předpisů,
- b) přípravu k práci,
- c) specializované rekvalifikační kurzy.

Příprava k práci je cílená činnost směřující k zapracování osoby se zdravotním postižením na vhodné pracovní místo a k získání znalostí, dovedností a návyků nutných pro výkon zvoleného zaměstnání. Tato příprava trvá nejdéle 24 měsíců. Příprava k práci osoby se zdravotním postižením probíhá:

- a) na pracovištích, kde má po pracovní rehabilitaci OZP pracovat,
- b) ve vzdělávacích zařízeních.

O přípravě k práci uzavírá úřad práce s OZP dohodu. Osobě se zdravotním postižením, která nepobírá dávky nemocenského pojištění, starobní důchod nebo mzdu, náleží po dobu přípravy k práci na základě rozhodnutí úřadu práce podpora při rekvalifikaci. Podpora při rekvalifikaci náleží i v případě, že tato osoba není vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání. Zaměstnavateli, který provádí na svém pracovišti přípravu k práci osob se zdravotním postižením, může úřad práce uhradit náklady na přípravu těchto osob. O přípravě k práci prováděné na pracovišti zaměstnavatele uzavírá úřad práce se zaměstnavatelem písemnou dohodu.

Co může úřad práce v rámci pracovní rehabilitace hradit?

- přímé náklady vynaložené na pracovní rehabilitaci (materiál, mzdy a odměny zaměstnanců, ostatní přímé náklady),
- režijní náklady vynaložené při provádění pracovní rehabilitace,
- náklady na dílčí části pracovní rehabilitace, které pro pověřenou osobu zabezpečuje jiné odborné nebo vzdělávací zařízení.

Tento projekt je financován z prostředků ESF prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a státního rozpočtu ČR.

Co obsahuje dohoda o zabezpečení pracovní rehabilitace?

- a) identifikační údaje účastníků dohody,
- b) identifikační údaje osoby se zdravotním postižením, pro kterou je pracovní rehabilitace určena,
- c) obsah a délku pracovní rehabilitace,
- d) místo a způsob provedení pracovní rehabilitace,
- e) způsob, výši a podmínky úhrady nákladů na zabezpečení pracovní rehabilitace,
- f) způsob kontroly plnění sjednaných podmínek,
- g) způsob ověření získaných znalostí a dovedností,
- h) podmínky a termín zúčtování poskytnuté úhrady nákladů na zabezpečení pracovní rehabilitace,
- i) závazek právnické nebo fyzické osoby vrátit poskytnutou úhradu nákladů nebo její poměrnou část, pokud nedodrží sjednané podmínky nebo pokud jí byla jejím zaviněním poskytnuta neprávem nebo v částce vyšší, než náležela, a lhůtu pro vrácení,
- j) ujednání o vypovězení dohody.

(NRZP, Hutař, 2009)